

KAZNENOPRAVNA ODGOVORNOST VEZANA UZ KAZNENA DJELA GOSPODARSKOG KRIMINALITETA¹

Članak se bavi kaznenopravnim aspektima zaštite hrvatskog gospodarstva. Ponašanja koja Kazneni zakon inkriminira kao kazneno djelo koje ulazi u sferu gospodarskog kriminaliteta ili su bliska gospodarskom kriminalitetu zakonodavac je razvrstao u glavu XVII (kaznena djela protiv imovine), glavu XXI (kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja) i glavu XXV (kaznena djela protiv službene dužnosti). U radu se tabelarno prikazuje koja su nova kaznena djela uvedena u naš Kazneni zakon 1997. godine, te koja su djela djelomično izmijenjena ili ostala ista kao i ranije. Rad se detaljnije bavi onim kaznenim djelima u kojima se kao počinitelj pojavljuje službena osoba ili odgovorna osoba odnosno onim djelima koja mogu biti počinjena samo unutar gospodarskih subjekata kao pravnih osoba. Da bi se moglo prepoznati tko unutar trgovačkog društva može biti počinitelj ovakvih kaznenih djela u radu se izlaže struktura trgovačkih društava. Ističe se da takva kaznena djela mogu prvenstveno počiniti članovi uprave društava. Autor se zalaže za uvođenje kaznenopravne odgovornosti pravnih osoba kao takvih. Rad donosi i prikaz pravomoćnih odluka u 1998. i 1999. godini za kaznena djela iz kataloga gospodarskog kriminaliteta.

UVOD

Promatramo li jedno društvo ili državu, a u posljednje vrijeme i šire integracije, koje nisu omeđene državnim granicama, kao stablo koje se razvija, raste i grana, tada za taj razvoj, rast i grananje potrebni su “životni sokovi” koji kolaju tijelom takovog “stabla”.

Stablo dobro raste, razvija i napreduje tako dugo dok se na sistem kolanja “životnih sokova” nezvan ne priključi nametnik.

Preneseno na društvenu realnost, zajednica, država ili šira društvena integracija svoje “životne sokove” crpi iz gospodarstva kao takovog u kome se stvara nova vrijednost. Ova vrijednost zatim kao takova cirkulira, usmjerava se i pretače u smjeru koji je određen potrebama same zajednice koju hrani. Kada je takav protok nesmetan i siguran, određen bez administrativnih diktata države potrebama samog gospodarstva, sa ciljem što bržeg i boljeg uvećanja gospodarskih jedinica, kao hranidbenih cjelina čitavoga društva, ne pojavljuju se nikakvi problem.

¹ Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu vol.7 br. 2/2000

Problemi se pojavljuju kada se ova usmjeravanja određuju nekim izvangospodarskim, političko-pragmatičkim ciljevima ili kada se na sustav kolanja “životnih sokova” koje stvaraju gospodarske jedinice “priključni” nametnik, koji samodostatno brine samo o svojim osobnim interesima, te mimo logike funkcioniranja društva kao cjeline nastoji svu moguću vrijednost koja kola gospodarskim tokovima kao supstanca (kapital) koja hrani čitavo društvo, mimo sistema i kontrole usmjeriti isključivo ili pretežito u svome smjeru i zadržati samo za sebe.

Ne postoji društvena zajednica koja bi tolerirala takovo ponašanje pojedinaca ili grupa i svaka zajednica takovo ponašanje pojedinaca i grupa nastoji spriječiti ili potpuno onemogućiti. Tu zadaću društvene zajednice tj. države, a danas i šire društvene integracije nastoje postići najširoom normativnom regulativom kojom se određuju pravila ponašanja svakog pojedinog gospodarskog subjekta.

Takova normativna regulativa polazi od potrebe uvažavanja osobnih i specifičnih interesa pojedinaca, ali daje i ograničavajuće elemente koji štite društvo kao cjelinu.

Republika Hrvatska tranzicijska je država, koja ja svojim osamostaljenjem i novim ustavnim konceptom ponovno osnažila privatno vlasništvo kao polaznu i temeljnu kategoriju. Takovo privatno vlasništvo ima svoj direktni odraz i u sferi gospodarstva.

Tema ovoga rada nije komparativni prikaz sa argumentacijom potrebe ponovne emancipacije privatnog vlasništva nasuprot društvenom vlasništvu i državno-planskom konceptu gospodarstva, već prikaz nastojanja države da kaznenopravnim mjerama onemogući stvaranje, rast i razvoj “nametnika” na gospodarskom sustavu Republike Hrvatske.

Mnogi od problema koje danas uočavamo u gospodarstvu svoje ishodište imaju upravo u trenutku nužnom za promjenu društvenoekonomske formacije kroz koji je prošla Republika Hrvatska tj. u trenutku prestanka postojanja društvenog vlasništva i stvaranja privatnog vlasništva kao osnove za daljnji razvoj Republike Hrvatske na temeljima kako ih je postavio novi Ustav RH. Bilo bi pretenciozno u radu koji za temu ima kaznenopravni aspekt zaštite gospodarstva polemizirati sa konceptom pretvorbe kapitala iz društvenog u privatni. Taj koncept predstavlja političku kategoriju određenu od Hrvatskog državnog Sabora kao najvišeg zakonodavnog tijela, koji je svojim odlukama odredilo upravo takav oblik pretvorbe kakav se odvijao.

Uz zadržavanje prava i na drugačije mišljenje u pogledu ispravnosti koncepta pretvorbe, ovaj rad u nastavku baviti će se isključivo kaznenopravnim aspektom zaštite gospodarstva kao cjeline u Republici Hrvatskoj.

ZATEČENO STANJE

Republika Hrvatska bila je jedna od 6 republika, federalnih jedinica bivše savezne države Jugoslavije. Ustav savezne države dopuštao je federalnim jedinicama – republikama, da u materijalnoj kaznenopravnoj sferi određeni krug pitanja reguliraju samostalno, polazeći od individualnih razlika u svakoj od republika. Taj dio obuhvaćao je i onaj segment koji se odnosio na regulativu gospodarskog kriminaliteta koji je prepušten republikama da ga uredi svojim zakonodavstvom, dok je dio te regulative, vezane i za gospodarstvo, bio zadržan i normiran na saveznom nivou. Takova podjela uvjetovala je i postojanje dvaju zakona koji su regulirali materijalnopravni kazneni aspekt i to Krivičnog zakona SFRJ i Krivičnog zakona SRH. Svaki od ovih zakona u sebi je obuhvaćao i dio koji je određivao ponašanja u gospodarstvu koja su normirana kao kazneno djelo.

Trenutkom razdruživanja Republike Hrvatske od SFRJ, poštujući načelo državnopravnog kontinuiteta, Sabor RH donio je odluku o preuzimanju ovog saveznog zakona kao zakona RH, tako da su ovi zakon od usvajanja Zakona o preuzimanju Krivičnog zakona SFRJ (NN 53/91) postali integralni dio unutarnjeg kaznenog zakonodavstva Republike Hrvatske i to tijekom vremena kao OKZ RH i KZ RH, sa svim svojim sastavnim dijelovima, pa tako i dijelovima koji normiraju prostor gospodarskog kriminaliteta.

Kaznena djela koja su normirala gospodarski kriminalitet i ponašanje u svezi s gospodarskim kriminalitetom bila su razvrstana u više glava ova dva kaznena zakona, te su tijekom prvih godina slijedile manje normativne izmjene da bi u ožujku 1993 godine prvi puta pojavio se prečišćeni tekst ovih zakona sa novom nomenklaturom kako pojedinih glava zakona tako i pojedinih kaznenih djela.

Kaznena djela protiv gospodarstva i aktivnosti bliskih i od uticaja na gospodarstvo u OKZ RH bila su razvrstana u glavi XVII (krivična djela protiv gospodarstva i jedinstva hrvatskog tržišta), dok su u KZ RH ova kaznena djela bila razvrstana u glavama XI (krivična djela protiv gospodarstva) i glavi XVIII (krivična djela protiv službene dužnosti i javnih ovlaštenja). Kako su se u to vrijeme još uvijek osjećali ostaci pojma društvene imovine, pojedina iz kataloga kaznenih djela koja bi mogla biti interesantna i za problematiku gospodarskog kriminaliteta nalazila su se i u glavi XII (krivična djela protiv društvene i privatne imovine²). Specifičnost ovih kaznenih djela bila je da gotovo niti u jednom nije za počinitelja traženo neko posebno svojstvo, a kada je ono ipak trebalo postojati kao konstitutivni element djela (čl.139 KZ RH) tada je ono opisno dato prikazom aktivnosti u kojima se može počinuti ovo kazneno djelo (“zastupajući imovinske interese neke osobe ili starajući se o njezinoj imovini ...” nešto učini ili ne učini), no prema pravnoj praksi koja je postojala ovo kazneno djelo bilo je “rezervirano” samo za odnose fizičkih osoba i njihovih zastupnika, premda je pojam osobe mogao obuhvaćati i pojam pravne osobe.

Posljednjom izmjenom kaznenog materijalnog zakonodavstva od 19. rujna 1997. godine, kada je Zastupnički dom Sabora RH prihvatio Kazneni zakon, koji je stupio na snagu 1. siječnja 1998. godine izvršena je jedinstvena kodifikacija kaznenih djela u jednom zakonu, pa tako i kaznenih djela koja reguliraju ponašanja pojedinaca vezana uz gospodarstvo i oblasti bliske njemu³.

Pretežit broj ponašanja koja su raniji zakon u republici Hrvatskoj prepoznavali kao kaznena djela u svezi s gospodarstvom, sadržan je i u ovom Kaznenom zakonu, naravno uz izmjene i dorade, ali pojedina ponašanja više nisu inkriminirana kao kazneno djelo, dok su istovremeno prepoznata neka ponašanja koja ranije nisu bila označena kao kazneno djelo, a sada jesu.

Ova ponašanja koja zakon inkriminira kao kazneno djelo, a mi ga prepoznajemo kao ono kazneno djelo koje ulazi u sferu gospodarskog kriminaliteta ili su bliska gospodarskom kriminalitetu zakonodavac je razvrstao u glavu XVII (kaznena djela protiv imovine), obzirom na koncept privatnog vlasništva i u sferi gospodarstva, glavu XXI (kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja) i glavu XXV (kaznena djela protiv službene dužnosti).

² čl.134 – nesavjesno čuvanje društvene imovine; čl.136 – protupravno otuđivanje ili pribavljanje društvene imovine; čl.139 – zloupotreba povjerenja

³ Zakonodavstvo Republike Hrvatske poznaje i određeni krug kaznenih djela koja su regulirana posebnim zakonima (ZTD i dr.), ali o njima u ovome radu neće biti riječi

Naravno, uz ova kaznena djela postoje i neka koja su vrlo često u tijesnoj vezi sa kaznenim djelima protiv gospodarstva, i ona često dolaze kao tzv. akcesorna djela (krivotvorenje isprave; krivotvorenje službene isprave, ovjeravanje neistinitog sadržaja i sl.)

Ovakovo razvrstavanje kroz pregledne tablice izgleda na način kako slijedi. U tablicama vidljiv je prikaz koja su to nova kaznena djela kakvih nije bilo u ranijem katalogu kaznenih djela (označena bold). Također, uz naznaku kaznenog djela u dijelu gdje su pobrojana kaznena djela u Kaznenom zakonu, stavljena je naznaka radi li se o značajnijoj ili manjoj izmjeni. Uz naznaku kaznenog djela gdje nema posebne opaske činjenični opisi su siti ili gotovo isti.

Kazneni zakon (NN 110 od 21. listopada 1997. g.)	Osnovni kazneni zakon Republike Hrvatske - prečišćeni tekst (NN 31 od 16. travnja 1993.g.)	Kazneni zakon Republike Hrvatske - prečišćeni tekst (NN 32 od 17. travnja 1993.g.)
GLAVA XVII <i>kaznena djela protiv imovine</i>		
čl. 226 KZ zlouporaba čeka ili kreditne kartice		
čl. 227 KZ zlouporaba povjerenja (mala izmjena)		čl. 139 KZ RH zloupotreba povjerenja
čl. 229 KZ povreda prava autora ili umjetnika izvođača		
čl.230 KZ nedozvoljena uporaba autorskog dijela ili izvedbe umjetnika izvođača		
čl.231 KZ povreda prava proizvoditelja zvuka....		
čl.232 KZ povreda prava iz prijavljenog ili zaštićenog izuma		

GLAVA XXI kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja		
čl. 274 KZ krivotvorenje novca (izostao kvalifikatorni element poremećaja u gospodarstvu zemlje)	čl. 148 OKZ RH krivotvorenje novca	
čl. 275 KZ krivotvorenje vrijednosnih papira		
čl. 276 KZ krivotvorenje znakova za vrijednost	čl. 149 OKZ RH krivotvorenje znakova za vrijednost	
čl. 278 KZ krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjere i utega	čl. 151 OKZ RH krivotvorenje znakova za obilježavanje robe, mjere i utega	
čl. 279 KZ prikriivanje protuzakonito dobivenog novca	čl. 151a OKZ RH prikriivanje protuzakonito dobivenog novca	
čl. 280 KZ povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti	čl. 141 OKZ RH povreda ravnopravnosti u obavljanju gospodarske djelatnosti	
čl. 281 KZ pogodovanje vjerovnika (razlika je značajna)		čl. 101 KZ RH oštećenje vjerovnika
čl. 282 KZ zlouporaba stečaja (razlika je značajna)		čl. 100 KZ RH prouzročenje stečaja
čl. 283 KZ zlouporaba u postupku prisilne nagodbe ili stečaja		
čl. 284 KZ obmanjivanje kupca (razlika je neznatna)		čl. 107 KZ RH obmanjivanje kupca
čl. 285 KZ povreda prava industrijskog vlasništva i neovlaštena uporaba tuđe tvrtke		
čl. 286 KZ utaja poreza i drugih		čl. 115 KZ RH utaja poreza ili doprinosa

davanja (izostavljen kvalifikatorni element u st.2)		
čl. 287 KZ povreda obveze vođenja trgovačkih i poslovnih knjiga		
čl. 288 KZ stvaranje monopolističkog položaja na tržištu (razlika je minimalna)	čl. 143 OKZ RH stvaranje monopolističkog položaja i izazivanje poremećaja na tržištu	
čl. 289 KZ nelojalna konkurencija u vanjskotrgovinskom poslovanju	čl. 144 OKZ RH nelojalna konkurencija u poslovima vanjske trgovine	
čl. 290 KZ nedozvoljena trgovina zlatom	čl. 147 OKZ RH trgovina zlatnim novcem ili zlatom	
čl. 291 KZ nesavjesno gospodarsko poslovanje (razlika je značajna = većinski udio)		čl. 99 KZ RH nesavjesno gospodarsko poslovanje
čl. 292 KZ zloupotreba ovlasti u gospodarskom poslovanju		čl. 102 KZ RH zloupotreba ovlaštenja u gospodarskom poslovanju
čl. 293 KZ prijevара u gospodarskom poslovanju		
čl. 294 KZ sklapanje štetnog ugovora (razlika je značajna = većinski udio)		čl. 103 KZ RH zaključenje štetnog ugovora
čl. 295 KZ izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne		čl. 104 KZ RH izdavanje i neovlašteno pribavljanje poslovne tajne
čl. 296 KZ nedozvoljena proizvodnja		čl. 110 KZ RH nedopuštena proizvodnja
čl. 297 KZ nedozvoljena trgovina (razlika je značajna – samo za robu čiji je promet zabranjen ili ograničen)		čl. 109 KZ RH nedopuštena trgovina
čl. 298 KZ izbjegavanje carinskog nadzora		

GLAVA XXV kaznena djela protiv službene dužnosti		
čl. 337 KZ zlouporaba položaja ili ovlasti <i>(izostavljen raniji t.5)</i>		čl. 215 KZ RH zloupotreba položaja ili ovlaštenja
čl. 338 KZ zlouporaba obavljanja dužnosti državne vlasti		čl. 215a KZ RH zlouporaba obavljanja dužnosti državne vlasti
čl. 339 KZ nesavjestan rad u službi <i>(razlika je značajna)</i>		čl. 219 KZ RH nesavjestan rad u službi
čl. 343 KZ protuzakonito posredovanje		čl. 227 KZ RH protuzakonito posredovanje
čl. 344 KZ prijevara u službu		čl. 225 KZ RH prijevara u službu
čl. 345 KZ pronevjera		čl. 223 KZ RH pronevjera
čl. 346 KZ neovlaštena uporaba <i>(postoji razlika)</i>		čl. 226 KZ RH posluga
čl. 347 KZ primanje mita		čl. 228 KZ RH primanje mita
čl. 348 davanje mita		čl. 229 KZ RH davanje mita
čl. 350 KZ protuzakonita naplata i isplata		čl. 220 KZ RH protuzakonita naplata i isplata
čl. 351 KZ odavanje službene tajne <i>(razlika je značajna- može ga počinuti svatko)</i>		čl. 222 KZ RH odavanje službene tajne

11 novih kaznenih djela, 9 bitnije izmijenjenih kaznenih djela, 5 neznatno izmijenjenih kaznenih djela i 17 nepromijenjenih kaznenih djela

Ovakvim tabličnim prikazom vidljivo je da novo kazneno zakonodavstvo u domeni gospodarskog kriminaliteta u pretežitom dijelu koristi se opisima kaznenih djela kako ih je prepoznavao i OKZ RH odnosno KZ RH. Takovih djela koja su ne izmijenjena ili su izmijenjena neznatno u ovakvom katalogu ima ukupno 22.

Kod 9 kaznenih dijela u domeni gospodarskog kriminaliteta, kako ih opisuje novo kazneno zakonodavstvo došlo je do izmjena koje su znatne, a ovom posljednjom izmjenom koja je stupila na snagu 1.1.1998. godine u katalog kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta zakonodavac uvrštava i 11 novih kaznenih djela.

Već letimičnim pregledom činjeničnih opisa kaznenih djela u katalogu gospodarskog kriminaliteta, a polazeći od početne teze o “nametnicima” koji samodostatno izvlače “životne sokove” iz tijela gospodarstva države uočava se bitna razlika u odnosu na njihovu poziciju u gospodarstvu odnosno društvu.

Dok u određenom krugu kaznenih djela kao počinitelj može se pojaviti bilo koja osoba u društvu, koja djeluje izdvojeno iz sistema i potpuno samostalno⁴ nevezano za bilo koje njezino svojstvo, postoji drugi krug kaznenih djela u kojima se kao počinitelj može pojaviti samo osoba koja ima u društvenom i gospodarskom sistemu određeno svojstvo tj. koja se u počinjenju kaznenog djela pojavljuje kao odgovorna ili službena osoba.

Ne zapostavljajući značaj kaznenih djela protiv gospodarstva, u najširem smislu te riječi, koja mogu činiti osobe koje postupaju sa svojom kriminalnom aktivnošću kao samostalne jedinice bilo gdje, daleko su opasnija kriminalna postupanja osoba involviranih u strukturu gospodarstva kao odgovorne ili službene osobe.

Naime, takovi počinitelji, koristeći svoje svojstvo i načelnu ovlast za poduzimanje čitavog niza legalnih radnji, upuštaju se u kriminalnu aktivnost unutar sistema gospodarstva i kao takovi razaraju sam sistem iznutra, rukovodeći se isključivo osobnim interesima profita. U svojoj aktivnosti oni su i bolje sakriveni. Naime, kako je već izloženo, legalna i dopuštena aktivnost takovih osoba nužna je za funkcioniranje samog gospodarskog sistema. Također, u pravilu radi se o osobama kojima je obzirom na njihova osobna svojstva i odnos povjerenja povjeren određeni krug legalnih poslova, a oni koristeći to povjerenje i svoj legalni krug poslova upuštaju se u aktivnosti koje zakon prepoznaje kao kazneno djelo.

Upravo iz ovih razloga u nastavku rada biti će više govora o kaznenim djelima iz prostora gospodarskog kriminaliteta u kojima se kao počinitelj pojavljuje službena⁵ ili odgovorna osoba⁶ ili još preciznije, kako je predmet ovoga rada problematika vezana uz gospodarski kriminalitet i gospodarske subjekte, kaznena djela koja u tim subjektima može počinuti odgovorna osoba, odnosno koja mogu biti počinjena samo unutar gospodarskih subjekata kao pravnih osoba⁷ tj. unutar trgovačkih društava⁸.

⁴ pri iznošenju ove tvrdnje nije razmatrano postupanje pojedinaca u možebitnom sastavu zločinačke organizacije

⁵ **Službena osoba** kad je ona označena kao počinitelj kaznenog djela je izabrani ili imenovani dužnosnik u predstavničkom tijelu, državni dužnosnik i službenik koji obavlja službene poslove u tijelima državne uprave, lokalne samouprave i uprave, jedinici lokalne samouprave, tijelima sudbene vlasti, u Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Državnom odvjetništvu, Državnom pravobraniteljstvu ili Pučkom pravobraniteljstvu Republike Hrvatske, Uredu predsjednika republike, tijelu, uredu i stručnoj službi Vlade Republike Hrvatske i Sabora Republike Hrvatske, nositelj pravosudne dužnosti, sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske, Državni odvjetnik Republike Hrvatske i njegovi zamjenici, Državni pravobranitelj Republike Hrvatske i njegovi zamjenici, Pučki pravobranitelj Republike Hrvatske i njegovi zamjenici te javni bilježnik

⁶ **Odgovorna osoba** je smislu ovoga Zakona osoba kojoj je povjeren određeni djelokrug poslova iz područja djelovanja pravne osobe, državnog tijela i tijela lokalne samouprave i uprave i tijela lokalne samouprave.

⁷ **Pravna osoba** u smislu ovoga Zakona je poduzeće, javno poduzeće, trgovačko društvo, fond, ustanova, politička i društvena organizacija i udruženja građana, jedinica lokalne samouprave i uprave, jedinica lokalne samouprave te druga pravna osoba koja u okvirima svog redovnog poslovanja stalno ili povremeno stvara ili pribavlja sredstva i njima raspolaže.

⁸ Pojam **trgovačkoga društva** određen je u Zakonu o trgovačkim društvima

Članak 2.

(1) *Trgovačko društvo je pravna osoba čiji su osnivanje i ustroj određeni ovim Zakonom.*

(2) *Trgovačka društva jesu javno trgovačko društvo, komanditno društvo, dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću (dalje - trgovačka društva).*

(3) *Javno trgovačko društvo i komanditno društvo su društva osoba, a dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću su društva kapitala.*

Da bi prepoznali tko unutar trgovačkih društava može biti počinitelj ovakvih kaznenih djela potrebno je uočiti strukturu trgovačkog društva tj. prvu polaznu razliku da su javno trgovačko društvo i komanditno društvo društva osoba, a dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću su društva kapitala⁹.

Kada se kod javnog trgovačkog društva i komanditnog društva govori da se radi o društvu u koje se udružuju osobe, u pravilu tu se radi o udruživanju već formiranih gospodarskih subjekata koji su prije toga ustrojani ili kao dionička društva ili kao društva s ograničenom odgovornošću kapitala, pa će predmet ovoga rada u nastavku tretirati upravo problematiku takovih društava kapitala.

Uvodno valja istaći da već sam zakon o trgovačkim društvima daje jasnu odrednicu da društva kapitala kao svoju osnovu imaju upravo udruživanje kapitala, a ne da bi se radilo o udruživanju osoba. Jasno je da je svaki kapital kao takav vezan uz određenu osobu, bila ona fizička ili pravna, pa tako ova društva tek podredno, postaju faktički društva koja povezuju i osobe, ali samo kao nositelje kapitala. Upravo njihov kapital kojim se udružuju determinira i njihov značaj u takovim društvima kapitala.

DIONIČKO DRUŠTVO

To su društva u kojima članovi, u zakonu nazvani dioničari, sudjeluju s svojim ulozima u temeljnome kapitalu. Taj kapital s kojim sudjeluju u društvu označen je vrijednošću i podijeljen na dionice.

Sama dionica dokument je koji dioničaru, između ostalog u zakonu naznačenog, daje pravo glasa u skupštini društva. Međutim, dionice po svome sadržaju mogu biti redovne i povlaštene, a u okviru povlaštenih mogu biti interesantne za gospodarsku sferu odlučivanja one koje kao povlaštene daju određeni krug privilegija, ali isključuju pravo glasa takovom dioničaru koji ih je vlasnik na glavnoj skupštini društva.

Zakon ne daje ograničenja u pogledu broja dioničara pojedinog dioničkog društva, tako da je moguće da dioničko društvo postoji i sa samo jednim dioničarom i on je tada isključivi vlasnik takovog društva. Međutim, čak i u takovom slučaju niti kada je samo jedan vlasnik kao niti kada ih je više, vlasnici dionica ne odgovaraju civilnopravno za obaveze samog društva, i to obzirom da je dioničko društvo pravni subjekt različit od osobe svakog dioničara.

Organi takovog dioničarskog društva su skupština dioničara, nadzorni odbor i uprava, pa je značajno uočiti njihove nadležnosti i međusobne odnose.

skupština dioničara

U poslovima zbog kojih je društvo osnovano, dioničari svoja prava ostvaruju upravo na glavnoj skupštini. Na skupštinama se odlučuje o svim pitanjima određenim zakonom, a osobito je značajno za istaći odlučivanje o izboru i razrješenju članova nadzornog odbora,

(4) *Trgovačko društvo može se osnovati za obavljanje gospodarske ili bilo koje druge djelatnosti.*

(5) *Trgovačko društvo je trgovac, neovisno o tome obavlja li gospodarsku ili neku drugu djelatnost.*

⁹ Uz naznačena trgovačka društva, Zakon o trgovačkim društvima razlikuje sa svojim zakonom određenim specifičnostima tajno društvo i priključeno društvo.

davanju razrješnice¹⁰ članovima uprave i nadzornog odbora i povećanju i smanjenju temeljnoga kapitala društva.

U radu skupštine dioničara dioničkog društva moraju sudjelovati članovi uprave i nadzornog odbora. Međutim, ova okolnost ne znači automatsko odlučivanje dioničara o pitanjima vođenja poslova društva, koji dio je inače u nadležnosti uprave dioničarskog društva. Takovo odlučivanje moguće je samo ako to od skupštine dioničara posebno zatraži sama uprava društva.

nadzorni odbor

Kako je ranije navedeno članove nadzornog odbora izabire i razrješava skupština dioničara. U tome dijelu odlučujuća je vlasnička struktura dioničkog društva, uz moguća ograničenja kroz vlasništvo nad privilegiranim dionicama. Upravo kroz mogućnost izbora članova nadzornog odbora, vlasnici većinskog paketa dionica određuju personalni sastav nadzornog odbora.

Članovima nadzornog odbora ne mogu postati, između ostaloga, članovi uprave, trajni zamjenik člana uprave, prokurist ni punomoćnik društva, a u nastavku biti će prikazano zašto.

Nadzorni odbor nadzire poslove vođenja društva tj. postizanje cilja zbog kojeg je društvo osnovano, ali samo vođenje poslova ne može biti prenjeto na sam nadzorni odbor. Statutom ili odlukom samog nadzornog odbora moguće je odrediti da uprava određene poslove može obavljati samo uz suglasnost nadzornog odbora¹¹ i to je najizravniji upliv nadzornog odbora na poslovne poteze uprave društva.

uprava

Poslove društva vodi uprava i to kako zakon izrijekom navodi “na vlastitu odgovornost”. Obzirom na ovakvu odrednicu, ako postoji više članova uprave, zakon predviđa da su oni ovlašteni poslove vode samo zajedno, a iznimno se statutom može odrediti i drugačije.

O izboru uprave i predsjednika te o njihovom razrješenju odluku donosi nadzorni odbor¹², a daljnje vođenje poslova društva i zastupanje u isključivoj je nadležnosti uprave društva i to kao cjeline ili kada je to statutom određeno drugačije. Ovlast uprave da zastupa društvo, koja proizlazi iz zakona ne može se ograničiti. U odnosu na vođenje poslova društva ograničenja je moguće propisati statutom, odlukom nadzornog odbora i glavne skupštine te samim poslovníkom o radu uprave.

obaveza uprave prema nadzornom odboru

Uprava mora izvješćivati nadzorni odbor o poslovnoj politici i o drugim načelnim pitanjima budućeg vođenja poslova; rentabilnosti poslovanja društva a napose rentabilnosti upotrebe vlastitoga kapitala; tijekom poslova, posebno o prihodima i stanju društva; i

¹⁰ odluka o razrješenju nema utjecaja na civilnopravni aspekt odgovornosti ovih osoba za naknadu štete koji se može postaviti prema ovim osobama.

¹¹ I u tome dijelu, ukoliko uprava nije suglasna sa stavom nadzornog odbora tj. odbije li nadzorni odbor dati suglasnost, uprava može zatražiti od glavne skupštine da ona da potrebnu suglasnost. U tom slučaju glavna skupština donosi odluku o davanju suglasnosti s većinom od najmanje tri četvrtine od danih glasova.

¹² posredni utjecaj osoba sa većinskim paketom dionica u skupštini dioničara prilikom izbora nadzornog odbora

poslovima koji bi mogli biti od velikog značaja za rentabilnost poslovanja i za likvidnost društva.

Nadzorni odbor može zahtijevati od uprave da ga izvješćuje i o drugim pitanjima koja su od značaja za poslovanje i stanje društva.

Obaveza je uprave dioničkog društva da nadzornom odboru podnosi izvješće o poslovnoj politici najmanje jednom godišnje, ako izmjena stanja ili nova pitanja ne nalažu da se o tome izvijesti bez odgađanja; izvješće o rentabilnosti društva i o upotrebi kapitala na sjednici nadzornog odbora na kojoj se raspravlja o godišnjim financijskim izvješćima; izvješće o tijeku poslova i o stanju društva najmanje tromjesečno a izvješće o poslovima koji bi mogli biti od velikog značaja za rentabilnost poslovanja i za likvidnost društva pravodobno kako bi nadzorni odbor mogao o njima zauzeti stav.

Pravo je nadzornog odbora također da u svako doba tražiti od uprave da ga izvijesti o pitanjima koja su povezana s poslovanjem društva i koja značajnije utječu na položaj društva ili se razumno može očekivati da bi na to mogla utjecati, no međutim sve to još ne znači da bi nadzorni odbor preuzeo poduzimanje poslovnih poteza društva.

Posebno je interesantno obratiti pozornost na odgovornost članova uprave koja proizlazi iz njihove obaveze da poslove društva, kao stručnjaci izabrani od nadzornog odbora, vode s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika¹³. Naravno, radi se o njihovoj civilnopravnoj odgovornosti i oni kada povrijede svoje obaveze odgovaraju za štetu društvu kao solidarni dužnici.

Svoje odgovornosti mogu se osloboditi samo ako se njihova radnja temelji na odluci glavne skupštine¹⁴, dok odobrenje pojedine radnje od strane nadzornog odbora ne isključuje njihovu odgovornost. Kroz ovu iznimku vidljiva je intencija da je primarno relevantna vlasnička struktura u dioničarskom društvu, a potom odluka stručnjaka tj. uprave u poslovanju.

Međutim, kako se u dijelu vlasničke strukture može pojaviti osoba koja iskorištava svoj većinski paket, pa samim time ima utjecaj u društvu, nije dopušten takav njen utjecaj kada bi ona svojim utjecajem nanosila štetu drugima. ZTD u čl. 273 razrađuje sistem odgovornosti, naravno civilnopravne, takove osobe koja iskorištava svoj utjecaj u društvu te navodi članove uprave ili nadzornog odbora, prokuristu ili punomoćnika da poduzmu nešto na štetu društva ili njegovih dioničara. Ta osoba odgovara, civilnopravno, za štetu i dioničarima, ako im je ona nastala, neovisno o šteti koja je pričinjena društvu.

Postavlja se međutim pitanje koliko su ove norme o civilnopravnoj odgovornosti saživjele u našem društvu¹⁵ ili se odgovornost kod nas isključivo nastoji svesti na kaznenopravni segment takove odgovornosti sa posljedicama na oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom.

¹³ za pojedine radnje uprave odgovornost u nekim slučajevima navedena je u samom ZTD i to u situacijama kada vrate dioničarima ono što su uložili u društvo, isplate dioničarima kamate ili dividendu, upišu, steknu, uzmu u zalog ili povuku vlastite dionice društva ili nekoga drugoga društva, izdaju dionice prije nego što se za njih u cjelini uplati nominalni iznos ili veći iznos za koji su izdane, razdijele imovinu društva, obave plaćanja nakon što nastupi nesposobnost društva za plaćanje, odnosno nakon što dođe do prezaduženosti društva i na posljertku kod uvjetnog povećanja kapitala izdaju dionice suprotno svrsi ili prije nego što se one u cjelini uplate

¹⁴ radi se o civilnopravnoj odgovornosti, a o kaznenopravnoj odgovornosti biti će riječi u nastavku tekst

¹⁵ U tome dijelu značajna je i preopterećenost sudova i sporost postupaka uvjetovana objektivnim i dijelom subjektivnim razlozima

Nalazim da bi mnoge od pojava koje se u gospodarskom poslovanju dioničkih društava prepoznaju kao društvene deformacije mnogo lakše sanirale kroz opisane i ostale u zakonu o trgovačkim društvima oblike obeštećenja, a ne da se odgovor isključivo traži u domeni kaznene odgovornosti.

DRUŠTVO S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

Društvo s ograničenom odgovornošću je trgovačko društvo i to društvo kapitala u koje jedna ili više pravnih ili fizičkih osoba ulažu temeljne uloge s kojima sudjeluju u unaprijed dogovorenom temeljnom kapitalu. Značajno je da ovi temeljni uložitelji kapitala ne moraju biti jednaki.

Samo društvo može osnovati bilo jedna ili više osoba, a društvo se osniva na temelju ugovora kojeg sklapaju osnivači i samim ugovorom određuju poslovni udio članova društva prema veličini uloženog temeljnog kapitala. Poslovni udjeli ne mogu se izraziti u vrijednosnim papirima. Ovakvi poslovni udjeli samostalni su u prometu i njima se može raspolagati na način da se prenose ili da se nasljeđuju.

Skupština

To je tijelo društva u kojem članovi društva donose svoje odluke na koje su ovlaštani zakonom¹⁶ ili društvenim ugovorom. Skupština svoje odluke donosi pretežito većinom glasova, ako drugačije nije određeno zakonom ili društvenim ugovorom i to na način da pravo na jedan glas postoji na temelju iznosa temeljnog uloga koji odgovara vrijednosti od 100 DEM. Društvenim ugovorom moguće je i drugačije odrediti da članovi društva imaju drugačije pravo glasa od onoga kako je to ranije naznačeno, no u tom slučaju svaki član mora imati najmanje jedan glas.

Nadzorni odbor

U društvu s ograničenom odgovornošću nadzorni odbor nije obavezan prema odredbama ZTD-a, a on je nužan samo u zakonom predviđenim slučajevima¹⁷. Kada on postoji minimalno mora imati tri člana, a izabiru ga, u pravilu, članovi društva svojom odlukom na skupštini. Društveni ugovor može predvidjeti da neki članovi društva, bilo prema osobnim svojstvima ili količini poslovnog udjela, mogu imenovati određeni broj članova nadzornog odbora¹⁸.

U pogledu nadležnosti nadzornog odbora o nadzoru uprave odredbe su identične kao i kod nadzornih odbora dioničkih društava.

¹⁶ prema ZTD skupština odlučuje o: financijskim izvješćima društva, upotrebi ostvarene dobiti i pokrivanju gubitka; zahtjevu za uplatama temeljnih uloga; imenovanju i opozivu članova uprave; izboru i opozivu članova nadzornog odbora ako ga društvo ima; podjeli i povlačenju poslovnih udjela; davanju prokure za sva poduzeća; mjerama za ispitivanje i nadzor nad vođenjem poslova; izmjeni društvenog ugovora; postavljanju zahtjeva za naknadu štete koje društvo može imati protiv članova uprave i nadzornog odbora i zamjenika članova uprave te o imenovanju zastupnika u sudskom postupku ako društvo ne mogu zastupati članovi uprave ni nadzorni odbor.

¹⁷ čl. 434 ZTD-a

¹⁸ Ovo pravo je ograničeno na članove koji mogu raspolagati sa svojim poslovnim udjelom samo uz suglasnost društva, a takovih članova može se imenovati najviše jedna trećina.

Uprava

Poslove društva koji vode ostvarenju cilja zbog kojeg je društvo s ograničenom odgovornošću osnovano vodi uprava društva i to na vlastitu odgovornost. Što se tiče njenog načina rada on mora biti u skladu sa zakonom, a moguće ga je propisati i društvenim ugovorom, odnosno posebnim aktom koji se u tu svrhu donosi.

Članove uprave imenuju članovi društva na skupštini načinom odlučivanja kako je ranije izloženo.

Uprava u poslovanju zastupa društvo, ali pri tome moraju poštivati ograničenja ovlasti za zastupanje postavljena društvenim ugovorom, odlukom članova društva i Obveznim uputama nadzornog odbora.

U svojim poslovima članovi uprave moraju voditi poslove društva s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika, a za povrede svoje obveze odgovaraju društvu za štetu kao solidarni dužnici.

Što se nakon ovako izloženog prikaza dva osnovna oblika trgovačkih društava nameće kao zaključak u pogledu kaznenopravne odgovornosti?

Kako su trgovačka društva pravne osobe sa potpunom civilnopravnom odgovornošću, a unutar njih se pojavljuju fizičke osobe koje jedine za sada mogu biti podvrgnute kaznenopravnoj odgovornosti, bili bi značajno uočiti u kojoj sferi se kreću te fizičke osobe.

Kako je ranije istaknuto one se pojavljuju kao dioničari odnosno osobe koje ulazu temeljne uloge i na temelju svoga učešća kroz skupštinu ostvaruju određena prava u odnosu na trgovačko društvo.

Zatim to su fizičke osobe kojima je povjeren u zakonu propisan dijapazon poslova koje obavljaju nadzorni odbori i na posljetku to su fizičke osobe koje u trgovačkom društvu poduzimaju dnevno konkretne radnje radi postizanja svrhe zbog koje je društvo osnovano tj. članovi uprave društva.

U takovoj situaciji, kada se govori o kaznenoj odgovornosti za kaznena djela iz kataloga kaznenih djela iz domene gospodarskog kriminaliteta, jasno je da takova kaznena djela mogu prvenstveno činiti fizičke osobe koje u svojoj djelatnosti poduzimaju poslove vezane za ostvarenje funkcije zbog koje je društvo osnovano tj. članovi uprave društava.

Kada se navodi da te osobe mogu prvenstveno činiti takova kaznena djela, pri tome se podrazumijeva neposredno izvršenje kaznenog djela. Naravno da u okvir supočinitelja kao poticatelji mogu stati i mnogi drugi iz kruga fizičkih osoba vezanih za trgovačko društvo u kojem je utjelovljena pravna osoba, kako iz kruga članova skupštine društva tako i iz kruga članova nadzornih odbora.

Ako se ima u vidu moguća isprepletenost vlasničke strukture kod pojedinih fizičkih osoba sa strukturom osoba koje su uključene u sam rad trgovačkog društva, moguće je pretpostaviti da osobe koje se u počinjenju kaznenog djela pojavljuju kao poticatelji su u svojoj biti osnovni pokretači kriminalne aktivnosti, a na ovakav način njihova kriminalna aktivnost se ukazuje kao manje značajna nego li je aktivnost samog izvršitelja takovog kaznenog djela¹⁹.

¹⁹ Obzirom na ovakvu poziciju bilo bi interesantno razmotriti i za ovakva kaznena djela, u kaznenom pravu poznat, institut "zapovjedne odgovornosti". Također za ovakove situacije moguće je raspraviti, naravno de lege ferenda, i mogućnost da se u ovim situacijama osoba koja je "potaknuta" na izvršenje kaznenog djela u

Što se tiče moguće kaznenopravne odgovornosti članova nadzornih odbora valja biti naročito oprezan.

Naime, ima li se u vidu zakonom predviđeni smisao nadzornih odbora²⁰, koji samo nadzire poslove vođenja društva, ali ih ne poduzima sam, jer je to u nadležnosti uprave koja vodi poslove društva, proizlazi da članovi nadzornih odbora gotovo ne mogu doći u priliku da budu neposredni počinitelji kaznenog djela²¹.

Obzirom na organizacionu strukturu trgovačkih društava i slijedeći izloženu logiku, evidentno je da sami članovi trgovačkih društava kao nosioci kapitala koji udružuju, koji nemaju moguća svojstva u nadzornom odboru ili upravi društva, uopće ne bi mogli doći u sferu kaznenopravne odgovornosti kao neposredni počinitelji kaznenih djela, već tek kao mogući poticatelji na izvršenje kaznenog djela.

Zakonodavac u ovom dijelu ipak sankcionira i ponašanje osoba koje su “dio vlasničke strukture” društva, ali daje najblaže rečeno “čudnu” okolnost za isključenje njihove odgovornosti u čl. 291 i čl. 294.

Naime, po logici poslovanja trgovačkog društva, kazneno djelo nesavjesnog gospodarskog poslovanja i kazneno djelo sklapanja štetnog ugovora mogu počiniti samo osobe koje u okvirima uprave trgovačkog društva brinu o postizanju svrhe zbog koje je društvo osnovano poduzimanjem radnji poslovanja bilo neposredno, bilo kroz predstavljanje i zastupanje. Logična je mogućnost da te poslove obavljaju i osobe nosioci kapitala koji se udružuje u trgovačko društvo tj. sa “vlasničkom strukturom u društvu”.

No za takove osobe, moguće počinitelje ovih kaznenih djela, zakonodavac na čudan način, zanemarujući činjenicu da je dionička društva i društvo s ograničenom odgovornošću, kao najčešća trgovačka društva u Republici Hrvatskoj, društvo kapitala u koju se može udružiti kroz dionice ili vlasničke udjele više osoba, favorizira onoga tko u toj pravnoj osobi tj. u Skupštini te pravne osobe većim vlasničkim udjelom ostvaruje i veća prava, ali samo iz kruga zakonom propisanih.

U krug takovih njegovih prava ne spada i pravo postupanja na štetu cjelokupnog kapitala udruženog u trgovačko društvo, čiji nosioci mogu biti i različite osobe.

Zbog toga je ne razumljiva volja zakonodavca kada predviđa isključenje odgovornosti kada takove radnje kojima ostvaruje obilježja ovih dvaju kaznenih djela čini osoba koja ima većinski udio u toj pravnoj osobi.

svojoj biti samo je sredstvo za izvršenje kaznenog djela onomu koji ga “potiče” na počinjenje kaznenog djela. No, sve su ovo samo razmišljanja za budućnost, a realnost našeg pravnog sistema je takova da se možemo kretati samo u granicama poticatelja i poticanog kao neposrednog počinitelja koji je potaknut na počinjenje kaznenog djela.

²⁰ Na prostorima u kojima se odvija gospodarska aktivnost u Republici Hrvatskoj, u mentalitetu ljudi još uvijek je jak osjećaj koji polazi u gospodarskom poslovanju od mogućeg kolektivizma i društvenog vlasništva gdje je organ nazvan “nadzorni odbor” po samoj vokaciji morao voditi “nadzor” da li se poslovanje odvija u cilju ostvarenja interesa značajnih za cjelokupno društvo. Međutim u konceptu privatnog vlasništva takav nadzorni odbor, izabran od osoba koje imaju vlasničke udjele u trgovačkom društvu, svoju “nadzornu” funkciju obavlja u okvirima ostvarenja interesa zbog kojih je društvo i osnovano kako je to ZTD-om izričito propisano, a samo iznimno može se tražiti njihova suglasnost na poduzimanje određenih radnji od strane uprave, pa kada postoji nesuglasje u tim situacijama može se tražiti odluka skupštine društva što može otvoriti pitanje kaznene odgovornosti samih članova društva.

²¹ osim u okviru njihove djelatnosti koja im je posebno povjerena u nadležnost.

Zakonodavac ne bi smio izjednačavati fizičku osobu zaposlenu u pravnoj osobi tj. trgovačkom društvu sa samom pravnom osobom tj. trgovačkim društvom²², te valja imati u vidu da svaka od njih ima svoj subjektivitet i opseg odgovornosti.

Kako zakon predviđa mogućnost da uprava trgovačkog društva bude prisiljena od Skupštine društva na poduzimanje određenih poslovnih poteza, koji mogu predstavljati i radnju kaznenog djela, valjalo bi predvidjeti de lege ferenda i kaznenopravnu odgovornost pravnih osoba kao takovih²³. Ovo naravno ne bi isključivalo i moguću kaznenopravnu odgovornost pojedine fizičke osobe²⁴, kada bi takova odgovornost bila utvrđena.

Novo kazneno zakonodavstvo primjenjuje se od 1. siječnja 1998. godine, pa prikaz koji slijedi ilustrira i kaznenopravni realitet na čemu se iscrpljuju pravosudni organi u Republici Hrvatskoj.

Prikaz koji slijedi rezultat je podataka dobivenih od Državnog zavoda za statistiku za kaznena djela iz kataloga kaznenih djela iz domene gospodarskog kriminaliteta prema tablicama kako je to izloženo ranije. Kako se statistički podaci obrađuju po okončanju godine to su za potrebe ovoga rada na raspolaganju bili samo podaci za 1998. godinu i 1999. godinu koji su pravomoćno okončani. Svi podaci, bez obzira da li je oznaka kaznenog djela u vrijeme pravomoćnog presuđenja bila po KZ RH ili OKZ RH, u Državnom statističkom zavodu svedeni su na nomenklaturu iz Kaznenog zakona kako je on stupio na snagu 1. siječnja 1998. godine.

U odnosu na postupke koji su u tijeku, nažalost od pretežito ovlaštenog tužitelja tj. Državnog odvjetništva Republike Hrvatske nije bilo moguće pribaviti potpune i cjelovite podatke, obzirom da se oni ne vode²⁵.

Za ovaj prikaz zatraženi su podaci za pravomoćno okončane kaznene postupke iz kataloga kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta prema ranije prikazanoj tablici i to prvenstveno prema kriteriju presude koja je oslobađajuća ili odbijajuća, koje su kao takove označene **negativnim presudama** za ovlaštenog tužitelja, odnosno **osuđujuće presude** razvrstane prema kriterijima izrečene sankcije po vrsti²⁶ i visini²⁷. Za potrebe ovoga rada nisu posebno obrađivani podaci o oduzimanju imovinske koristi, odnosno eventualno izrečenim sigurnosnim mjerama.

²² Ovo bi bilo eventualno moguće samo kod isključivog vlasništva nad trgovačkim društvom, kada takovim poslovnim postupcima ne dolaze u obzir ugrožavanja ostalog kapitala udruženog u trgovačko društvo.

²³ ovo je samo jedan od mogućih razloga za uvođenje kaznenopravne odgovornosti pravnih osoba

²⁴ nitko ne može sebe opravdati dobivenim nalogom ako provođenje naloga predstavlja kazneno djelo

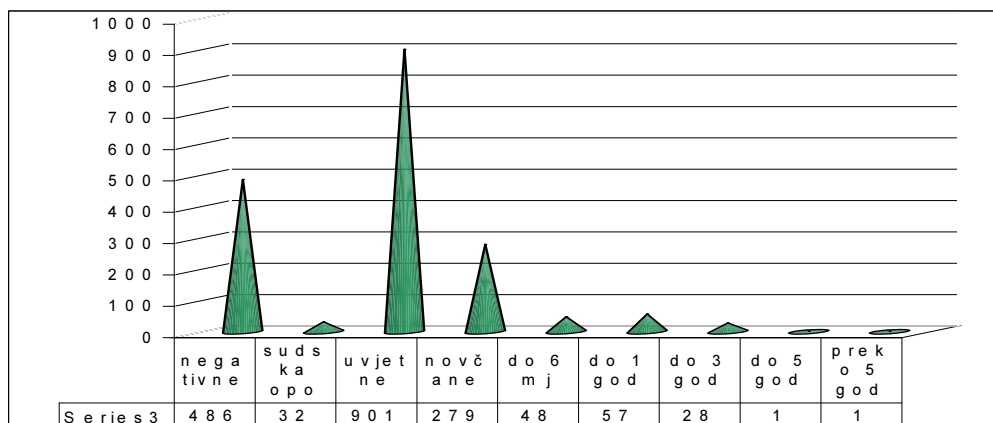
²⁵ koliko god to apsurdno zvučalo

²⁶ kod uvjetnih osuda nije posebno obrađivan kriterij roka kušnje i zaprečene kazne

²⁷ samo za kaznu bezuvjetnog zatvora

ODLUKA	1998 GOD	%	1999 GOD	%	UKUPNO	%
negativne	218	33.03	268	22.85	486	25.14
sudska opomena	4	0.6061	28	2.387	32	1.655
uvjetne	333	50.455	568	48.42	901	46.61
novčane	50	7.5758	229	19.52	279	14.43
do 6 mj	16	2.4242	32	2.728	48	2.483
do 1 god	22	3.3333	35	2.984	57	2.949
do 3 god	15	2.2727	13	1.108	28	1.449
do 5 god	1	0.1515	0	0	1	0.052
preko 5 god	1	0.1515	0	0	1	0.052
ukupno	660	100	1173	100	1933	100

**PRAVOMOĆNE ODLUKE U 1998 I 1999 GODINI
ZA KAZNENA DJELA IZ KATALOGA GOSPODARSKOG KRIMINALITETA**

Što nam govori ovakav prikaz?

U ove dvije godine od ukupno 1933 okončanih kaznenih postupaka za kaznena djela iz kataloga kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta čak 25,14 % ili 486 kaznenih predmeta pravomoćno je okončano za ovlaštenog tužitelja negativnom odlukom tj. oslobađajućom ili odbijajućom presudom. To znači da u ¼ kaznenih postupaka radilo se o pogrešnoj procjeni ovlaštenog tužitelja pri iniciranju kaznenih postupaka²⁸.

Kada se međutim razmotre omjeri izrečenih sudskih sankcija u situacijama kada je nedvojbeno dokazana krivnja počinitelju kaznih djela, vidljivo je da je čak u 901 slučaju ili 46,61% kao glavna sankcija izrečena uvjetna osuda. Novčana kazna izrečena je u 279 ili 14,43%, te je čak bilo i izricanja sudske opomene i to u 32 ili 1,65% slučajeva.

Bezuvjetna zatvorska kazna za djela gospodarskog kriminaliteta izrečena je u samo 135 slučajeva od 1933 promatrana pravomoćno okončana predmeta ili 6,98%.

Uvažavajući osobne okolnosti počinitelja kaznenog djela prilikom donošenja odluke kako o vrsti tako i o visini izrečene sankcije, nije moguće zaobići objektivnu činjenicu koja

²⁸ Možda je upravo to rezultat različitog poimanja vlasništva u kategorijama društvenog u odnosu na današnje privatno vlasništvo. U potkrjepu ovakvog razmišljanja ukazuje i različit trend ovakvih odluka u 1998. godini u odnosu na 1999. godinu.

također utiče na vrstu i visinu izrečene sankcije, a to je stupanj društvene opasnosti kaznenog djela kojeg je osuđena osoba počinila.

Prikaz izrečenih sankcija, kako po vrsti tako i po visini ukazuje da se sudstvo u Republici Hrvatskoj kroz ove dvije godine, prema pregledu pravomoćnih presuda, uglavnom iscrpljivalo na utvrđivanju kaznene odgovornosti za počinjenje kaznenih djela i to onih što se kolokvijalno nazivaju bagatelnim kriminalitet u sferi gospodarskog kriminaliteta. Da li drugačijega kriminaliteta nema ili nije procesuiran, teško je odgovoriti na temelju ovakvih podataka, osobito s obzirom na činjenicu da od ovlaštenog tužitelja nije bilo moguće dobiti podatke o cjelini kaznenih postupaka za kaznena djela iz kataloga gospodarskog kriminaliteta koja su u tijeku²⁹

S U M M A R Y

The paper discusses regulation of economic crimes in Croatian legal system. Economic crimes have been regulated by three chapters of Croatian Criminal Code: Chapter XVII (Criminal Offenses Against Property), Chapter XXI (Criminal Offenses Against the Safety of Payment and Business Operations) and Chapter XXV (Criminal Offenses Against Official Duty). The paper reviews in tabular formate which new criminal offenses have been introduced by 1997 Criminal Code, which old ones have been amended and which have stayed unchanged. In 1997. Criminal Code there are all together 11 new incriminations that can be labeled as economic crimes, 9 existing offences have been substantially amended, 5 have been just slightly amended, and 17 remained unchanged. The paper discusses in more details the crimes in which a perpetrator is an official i.e. offenses which took place within corporations. The author explains the structure of corporations in order to reveile the most common perpetrators of economic crimes. Most often these crimes are perpetrated by officials and memebers of adminstrative board. In this paper the author favores introduction of the criminal responsibility of corporations as legal entities. At the end of the paper the author demonstrates the types of criminal punishments that were declared to perpetrators of these crimes during past two years. Around 25% of all the cases were dismissed. In about 46% of all the cases the court has imposed the suspended sentence. That makes author to conclude that the most economic crimes that were perpetrated were of lesser significance.

²⁹ Iznimka je spremnost da se izdvoje u ovom trenutku 10-ak medijski eksponiranih kaznenih postupaka, što zasigurno ne predstavlja cjelokupni doseg iscrpljivanja ovlaštenog tužitelja na sprečavanju kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta